

Nlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto / številka 30

v Celovcu, dne 24. julija 1958

Cena 1.50 šilinga

Obračun neuspele šolarske stavke

Številke in dejstva na tiskovni konferenci predstavnikov koroških Slovencev

V soboto, dne 19. julija sta Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij povabila zastopnike koroških listov na tiskovno konferenco, na kateri sta predsednik Narodnega sveta dr. Joško Tischler in predsednik Zveze slov. organizacij dr. Franci Zwitter podala skupno izjavo o nedavni neuspehi šolarski stavki v Pliberku ter nato odgovarjala navzočim novinarjem na vprašanja, ki so jih jima stavili. Obisk konference je bil jako dober. V imenu nekega celovškega dnevnika je prišel tudi g. Vallon, občinski svetnik izvoljen na listi FPÖ (»neodvisnežev«) pri zadnjih volitvah v Celovcu.

Dejansko stanje dvojezičnega šolstva

Skupna izjava obeh osrednjih združenj koroških Slovencev uvodoma ugotavlja, da je o šolarski stavki, ki jo je oklicalo „Društvo staršev“ v Pliberku in bi po namenu prirediteljev naj zajela vso dvojezično ozemlje, del dnevnega časopisa pristransko in netočno poročal. Zato sta obe osrednji organizaciji smatrali za potrebno, da javnost obvestita o resničnem poteku te stavke. „Kot je znano,“ nadaljuje izjava, „bi se naj v smislu šolske odredbe Koroške deželne vlade iz leta 1945 na 107 šolah vršil pouk na nižjih treh šolskih stopnjah do polovice v slovenščini in nemščini, dočim je od 4. šolske stopnje naprej in na glavnih šolah tega področja slovenščina predpisana 3 oz. 4 tedensko kot obvezni predmet za vse učence. V resnici pa na 8 šolah dvojezični pouk v smislu te odredbe sploh nikdar ni bil uveden, dočim je na nadaljnjih 12 šolah bil kasneje na tih način kratkoma odpravljen. Danes se na 80 šolah več ali manj vrši pouk v smislu določil šolske odredbe iz leta 1945.

To je dejansko stanje.

In kljub temu pa je vedno slišati govorjenje o nevarnosti slovenizacije in je bila na skupno 12 šolah proti tej odredbi celo organizirana šolarska stavka.

Kako je s poukom slovenščine na teh šolah?

V št. Juriju na Vinogradih se slovenščina sploh ne poučuje, na Vratah skoraj nič, v Šmarjeti pri Velikovcu pa je na 50 straneh zvezka za 2. šolsko stopnjo najti le 5 in pol strani slovenščine, v Gorjah je v enem zvezku za 2. šolsko stopnjo samo 14 vrstic v slovenščini, v nekem drugem zvezku pa celo samo 4 vrstice. In nič drugače ne izgleda na drugih šolah, kjer je bila stavka.

Resnih razlogov ni bilo

Brez ozira na to, da prebivalstvo odklanja nacionalistično gonjo in cepljenje vasi, v teh šolah, kjer se itak slovenščina komajda uči, ni bilo zatorej prav nobenega povoda za stavko. Zaradi tega se je velika večina prebivalstva ni udeleževala. Stavka je izključno delo peščice ljudi, ki so bili poslušali izjave deželnozbornskega poslanca in državnega uradnika dr. Wolfganga Mayrhoferja. Na takozvanem občnem zboru „Društva staršev“ v Pliberku je bilo namreč navzočih 10 do 12 oseb, ki so potem v imenu 299 šolarjev oklicale stavko in pozvale vse dvojezično ozemlje, da se jim pridruži. Velika večina pliberških staršev o vsem tem ni nič vedela in je zato poslala naslednje jutro svoje otroke v šolo. Šele na poti v šolo je na mostu pred hišo župana v Metnitzu inž. Schick, ki je županov uslužbenec, pozival otroke k šolarski stavki ter jih pošiljal nazaj domov. V Dobri vasi je to delo opravljal neki drugi človek.

Kljub poročilom v časopisju in radiu o pozivu pliberškega Društva staršev se celo neposredna pliberška okolica zanj ni zmečila. Le na 7 od 43 dvojezičnih šolah velikovškega okraja in sicer pretežno v obrobnoobnih predelih severno od Velikovca, kakor tudi v Sinči vasi in Libučah, je kasneje prišlo do stavke. V Sinči vasi je kljub temu prišlo 70 od 170 šolarjev redno v šolo, v Libučah jih je bilo od skupnega števila 98 učencev 50 redno prisotnih pri po-

uku, v Grebinju pa je od 252 šolarjev prišlo k pouku 125. Celotno tukaj je stavka bila le delna.

V okraju Celovec-dežela se niti ena šola ni odzvala pliberškemu pozivu.

V okraju Beljak-dežela je bilo na 5 od 25 dvojezičnih šol opaziti stavkovno gibanje, pri čemer je le v Diči vasi, v Vratih in Gorjah stavka zavzela znatnejši obseg. Ponovno je pa treba omeniti, da je na teh šolah pri pouku le tu pa tam moč slišati kako slovensko besedo.

Tudi izlete so šli za stavko!

V Bistrici na Zilji je dne 1. julija prišlo v šolo 45 odst. šolarjev, dne 2. julija polovica in dne 3. julija 60 odst. dne 4. julija pa je manjkalo še samo 15 odst. učencev. S tem so starši in učenci jasno in enotno zavrnili pliberški poziv, pa čeprav se je zanj prizadeval celo neki carinski uradnik. V Ločah se je dve tretjini učencev udeleževalo pouka, ako pri tem upoštevamo, da sta dne 3. julija dva razreda bila na šolskem izletu, ki je prav tako obvezen kot šolski pouk. Tudi v Gorjah so se na prvi dan stavke vsi šolarji udeležili šolskega izleta.

To so resnične številke o tem, kako se je stavka „širila“ in „večala“, kljub preračunano izbranimu času na koncu šolskega leta, kljub očividnemu podtalnemu vod-

V avgustu sestanek Eisenhower - Hruščev?

Nemir, ki so ga povzročili dogodki na Bližnjem vzhodu, počasi pojema. Oba tabora vzhodni in zapadni sta s svojimi vojaški zasedla svoje glavne postojanke na tem predelu sveta, ki takorekoč plava na petroleju in ga zadnja leta stresajo silovit valovi prebujajočega se arabskega nacionalizma.

Kot običajno so po grožnjah in obdolžitvah na eni in drugi strani zopet bili Sovjeti prvi, ki so začeli ubirati pomirljive strune. Diktature imajo pač to prednost, da ti-stemu, ki je na vrhuncu ni treba spraševati za mnenja tega ali onega, ali pa celo misliti na to, kaj meni ljudstvo, temveč enostavno sam o vsem odloča. Tako je Hruščev minuli teden predlagal takojšnji sestanek glavnih velesil v Ženevi, kjer bi se naj razgovorjali o ureditvi razmer na Bližnjem vzhodu.

Ameriški odgovor je bil sicer pozitiven, vendar se je washingtonska vlada postavila na stališče, da imajo organi Združenih narodov, posebno pa Varnostni svet nalogo, da čuvajo mir na svetu in da ne bi bilo pametno to ustanovo preiti.

V Londonu so potem izdelali posredovalni predlog, ki prevzema misel Hruščeva o sestanku odločilnih državnikov sveta, vendar bi se naj vršil ta sestanek v New Yorku pod okriljem Združenih narodov. Konkretno je angleška vlada predlagala, da bi se naj Eisenhower, Hruščev, De Gaulle in Mc Millan udeležili seje Varnostnega sveta, na katere dnevnem redu bi bila ureditev razmer na Bližnjem vzhodu. Ta sestanek bi naj bil v začetku avgusta. Do takrat bi pa lahko diplomati pripravili dobro pretehtane predloge za to konferenco, tako da bi potem merodajni državniki mogli o njih dokončno odločiti.

Nedavni dogodki na Bližnjem vzhodu si-

stvu in kljub „nenevarnosti te demonstracije, ker nihče na Koroškem ne namerava proti njej nastopiti.“

Ugotavljamo, da so vseskozi tuje, priseljene osebe si prizadevale za stavko in da so v nekaterih šolah celo sami učitelji izjavili, da otrokom ni treba priti naslednji dan v šolo.

Prav posebno pa ugotavljamo, da je zadržanje staršev in šolarjev na celotnem dvojezičnem področju izreklo organizatorjem stavke odklonitev, ki je nikdar niso pričakovali.

Zanimiva debata

Izjava zaključuje z ugotovitvijo, da izhaja gonja proti dvojezičnemu šolstvu „samo iz krogov in ljudi, ki na Koroškem nočejo miru med obema narodoma v deželi in hočejo zaradi tega tudi preprečiti skupno vzgojo mladine, medsebojno spoznavanje in sporazumevanje ter posredovanje znanja obeh jezikov v dvojezični šoli.

Dvojezična šolska odredba pa je nastala prav za te cilje in se je povsod tam, kjer je bila izvedena, dobro obnesla. Vprav potek šolarske stavke dokazuje, da jo ogromna večina prebivalstva odobrava.“

Nato sta oba predstavnika osrednjih organizacij odgovarjala na vprašanja navzočih novinarjev. Razvila se je zelo zanimiva, čeprav včasih precej razvneto debata, pri kateri se je pokazalo, da nekateri novinarji sami že spoznavajo škodljivost narodnostne gonje. G. Vallon je sicer skušal zagovarjati razloge stavke, vendar sta mu oba predstavnika slovenskih organizacij, pa tudi nekateri novinarji postregli z zelo tehtnimi protiarargumenti. Če izvzamemo koalicijsko časopisje, ki ni poslalo na konferenco svojih zastopnikov, so dnevni časniki, radio in poročevalske agencije o tej konferenci umerjeno in v bistvu pozitivno poročali, s čemer je najbolje dokazana njena umestnost in potrebnost.

cer zaenkrat niso povzročili svetovno vojno, vendar bodo imeli dalekosežne posledice v svetovni politiki. Kažejo namreč, da je sovjetski vladi uspelo, s pomočjo podpore arabskih nacionalistov kot Nasser in njegovi posnemovalci v Iraku, poseči v politično igro na tem delu sveta in bo odslej tudi tukaj njena beseda imela gotovo težo. Po drugi strani pa ameriška vlada ni znala pravočasno vskočiti v praznino, ki so jo zapustile bivše evropske kolonialne sile, ko jih je arabski nacionalizem postopoma izrinjal iz tega prostora. Združene države so pri tem izrinjevanju celo včasih pomagale (glej Sueška kriza). Niso pa znale navezati prijateljskih stikov z novimi političnimi silami tega prostora, ki streme po politični samostojnosti in zedinjenju arabskih držav. Amerika se je povezala raje z raznimi vladarji, šeji in drugimi figurami preteklosti, ki jim je usojeno, da jih bo val razvoja odplaknil. Prav dogodki zadnjih tednov so washingtonske vladne kroge napotili k razmišljanju o tem, da je treba vso ameriško politiko do Srednjega vzhoda temeljito spremeniti.

Nova vlada v Italiji

Po večtedenskih posvetovanjih je v Italiji prvak demokristjanske vlade Amintore Fanfani sestavil novo vlado, ki se opira na izide nedavnih parlamentarnih volitev v naši južni sosed. Povezal se je z zmerno stranko socialnih demokratov pod vodstvom Giuseppeja Saragata.

Fanfani, ki je po poklicu univerzitetni profesor za gospodarsko vedo na katoliški univerzi v Milanu in znan po svojih naprednih socialnih nazorih, je predložil parlamentu obsežen program socialnih in go-

- K R A T K E V E S T I -

DVA ŠIMPANZA STA UŠLA iz Ocean Parka v Kaliforniji (USA). Oba ubežnika sta na poti našla zaboj s steklenicami, ki so bile napolnjene s parfumom „Moj greh“, in vredne 2400 dolarjev. Parfum jima je bil tako všeč, da sta ga v duško popila. Skupno sta potočila po grlu 4 in pol litra te tekočine, ki vsebuje 65 odst. alkohola. Zato ju sedaj išče policija. Šimpanzi veljajo sicer za dokaj pametne opice, toda le do kler so trezni...

„POZOR, JUTRI BO PADLA NA DUNAJ ATOMSKA BOMBA“, so nenadoma zaslišali iz svojih radijskih aparatov nek neznan glas tisti Dunajčani, ki so minuli ponedeljek poslušali I. program. Nekaj poslušalcev je takoj zadevo sporočilo radijski upravi, ki je s posebnimi aparati čez nekaj ur ugotovila, da je bilo to „obvestilo“ le neslana domisljica nekega radijskega amaterja, ki si je sam zgradil malo radijsko postajo in hotel na ta način preizkusiti njeno učinkovitost.

NA CIPRU JE BILO 67 MRTVIH v juliju zaradi nemirov, ki so ponovno izbruhnili med grškim in turškim prebivalstvom otoka. Britanske oblasti so odredile policijsko uro nepretrgoma za čas dveh dni. Na cestah so se smele gibati samo osebe v vojaški uniformi. Grki in Turki bi radi Angleže prisilili, da zapustijo otok. Ti pa na to niti malo ne mislijo, saj so prav zadnji dogodki pokazali, kako potreben jim je za njihovo politiko na Bližnjem vzhodu. S ciprskih letališč so vzletela letala, ki so ponesla angleške padalske čete v Jordanijo prejšnji teden.

ŽE DRUGI ATOMSKI REAKTOR je začel delovati v Franciji. Proizvaja električno energijo, kot „stranski produkt“ pa tudi plutonij, snov je potrebna za izdelovanje atomskih bomb. V kratkem bo začela obratovati tudi tretja atomska elektrarna v Franciji. Pariška vlada je zasnovala obsežen petletni program za mirovno (in seveda tudi vojaško) izkoriščanje atomske energije.

GOZDNI POŽAR, ki je zajel površino enega milijona akrov, je izbruhnil v Britanski Kolumbiji (Kanada) ter se nato razširil preko meje na Alasko, kjer je v plamenu že 8.000 akrov gozda. Ogrožajo tudi glavno mesto pokrajine Jukon, Whitehorse. Policija je že pripravila vse potrebno za preselitev 2.600 prebivalcev, ako se veter obrne in požene plamene naravnost proti mestu. Požar je izbruhnil zaradi izredno dolge suše in hude vročine ter je največji v zadnjih 37 letih.

AMERIŠKI PRORAČUN ima 2 milijardi dolarjev primanjkljaja, je razvidno iz predloga, ki ga je washingtonska vlada predložila parlamentu Združenih držav. Pred nekaj meseci je predsednik Eisenhower še napovedal, da računa s prebitkom približno 500 milijonov dolarjev, med tem pa je gospodarski zastoj hudo izpraznil državne blagajne, predvsem zaradi izdatkov za podpore brezposelnim, tako da je iz prebitka nastal ta znatni primanjkljaj. Izdatki za vojaščino se niso nič zmanjšali, pač pa postavke za pomoč tujim državam.

spodarskih reform, ki bi naj dale kruh 2 milijonoma brezposelnim v Italiji ter omogočile napredek gospodarsko zaostalim predelov južne Italije. Hoče tudi izravnati prehode socialne razlike v deželi, ki slovi po svojih bogataših in po svojih beračih. Med drugim je v parlamentu izjavil, da namerava ustreči upravičenim željam narodnih manjšin, ki bi se po njegovem mnenju morale počutiti kot enakopravni člani državljanske skupnosti.

Politični teden

Po svetu . . .

Atomska artilerija v Libanonu

Nebo svetovne politike, ki ga je upor v Iraku zatemnil s temnimi oblaki, napovedujoč nevarnost svetovnega požara, se počasi jasni in skozi umetno meglo radijskih vesti, diplomatskih not, kljub hrupu vojnih ladij in letal prihaja človeštvo do spoznanja, da smo se zopet enkrat izognili svetovni vojni in trpljenju, ki ga nobena človeška beseda ne more povedati.

V Libanonu so ameriške čete zasedle strateške položaje in upor proti ondodnemu predsedniku Chamounu je zamrl. Po prvih petih tisočih vojakov so na tleh te nekdanje „švice Bližnjega vzhoda“ izkrcali še nadaljnje ameriške čete, oborožene z atomskimi orožji.

Irak miri Zapad

Položaj v Iraku je še vedno nejasen, kajti telefonske zveze so še prekinjene in radio je podvržen strogi cenzuri. Pač pa je vlada upornega generala Kerima pohitela z zagotovitvijo zapadnim državam, da hoče tudi vnaprej v njimi vzdrževati prijateljske stike ter da bo petroleji nemoteno tekeli iz iranskih vrelcev po cevovodih v Libanon. V Bagdadu so celo izjavili, da namerava tudi nova vlada ostati članica znanega Bagdadškega pakta. Vrednost teh izjav sprejemajo na Zapadu s precejšnjim nezaupanjem. Pač pa so brez dvoma znak zaskrbljenosti iraških upornikov, da bi njihov podvig ne sprožil svetovne katastrofe.

Angleži so se izkrcali v Jordaniji in Libiji

Po ameriškem izkrcanju v Libanonu so se pčilih 24 ur nato angleški padalci izkrcali v Jordaniji, kamor jih je poklical ondodni kralj Hussein, podprt s soglasnim sklepom jordanskega parlamenta. Kmalu nato so pa se manjši oddelki angleških čet izkrcali tudi v Libiji, samostojni državi, ki je nastala iz nekdane italijanske kolonije onstran Sredozemskega morja; ameriške čete so pa bile z letali prenešene iz Zapadne Nemčije preko Avstrije v Turčijo.

»Manevri« sovjetske vojske

Iz Moskve je prišla vest, da so sovjetske čete začele velike manevre na turški meji. Zaradi tega je bilo na turški strani slišati iz Sovjetske zveze srdito streljanje, ki je ponoči, nebo tako razsvetlilo, kot da bi bil sončni dan opoldne. Toda Turki so groženj že navajeni in so ohranili mirno kri.

Med tem ko so se premikale ladje, letala in tanki po svetovni šahovnici, pa je ljudstvom zastal dih. Ali smo na začetku

novega krvavega plesa? Ta strah se ni uresničil, kajti kmalu se je pokazalo, da tako v Washingtonu kot v Moskvi niso izgubili živcev. Vsi premiki čet, izkrcanje in preletavanja bi bila odveč, ako bi se bili veliki tega sveta odločili za vojno. V tem primeru bi se dvignile v zrak rakete z atomskimi naboji in z bliskovito naglico, hitreje kot zvok, poletele od enega kontinenta na drugega. Odločilno bi bilo le, kdo bi prej poslal v zrak več teh peklenskih izumov človeškega duha. Ali bi po vsem tem, kar bi sledilo, še imelo pomen govoriti o zmagovalcih in premagancih, pa je drugo vprašanje.

Atomski znanstveniki pa se posvetujejo o razorožitvi

Med tem ko velesile rožljajo s sabljami na Bližnjem vzhodu, pa se v Ženevi že četrty teden sestajajo atomski znanstveniki vzhodnega in zapadnega bloka, s prav učenjakom lastno točnostjo in mirom. Posvetujejo se o tem, kako bi iznašli uspešne metode za kontrolo atomskih poskusov, kar bi naj bila podlaga za ukinitvev atomskih poskusov ter za ustavitve svetovne atomske oboroževalne tekme. Izdajajo tudi poročila o svojih sejah, ki jih sestavljajo sporazumno ameriški in sovjetski delegati. V njih ni sicer nobenih podrobnosti o doseženih rezultatih, vendar pa pravijo, da njihovo delo „dobro napreduje“. Pohitite, gospodje profesorji . . .

. . . in pri nas v Avstriji

V hrušču svetovne politike so umolknili notranji prepiri

minuli teden, ko je vrtočlavi tok dogodkov na Bližnjem vzhodu grozil, da potegne ves svet v krvavi metež.

Popazalo se je, da v mednarodnem svetu pogodbe danes zelo malo veljajo, kadar gre za interese velikih sil. Takoj po izkrcanju ameriških čet v Libanonu je bil postavljen „zračni most“ med Nemčijo, Italijo in turškimi letališči Atlantskega pakta. Minulo sredo so ves dan jate ameriških letal plule z Nemčije preko Tirolske proti jugu. Avstrijske vlade ni nihče vprašal za prehodno dovoljenje, ker bi ga ta v smislu državne pogodbe, ki nalaga naši državi nevtralnost in prepoveduje prelet tujih vojaških letal, ne smela dati.

Avstrijska vlada je takoj energično protestirala, vendar so letala brenčala naprej.

Obrambni minister g. Graf je takoj odredil premestitev vseh naših letalskih sil z vzhoda države, kjer so prej branile mejo, na zapad. To je bilo pet lovskih letal, od teh dve na reakcijski pogon. Grafovo dejanje je bilo zgolj simboličnega pomena, kajti ta letala ne bi mogla Amerikancem ubraniti prehoda in ko so prišla na Tirolsko, je

bilo vse skupaj le še zvonjenje po toči. Amerikanci so svoj tovor in moštvo že prepeljali tja, kamor je bilo treba.

Zadeva je za Avstrijo zelo neprijetna, ker je pokazala, kako bi v primeru nevarnosti izgledala zaščita nevtralnosti. Nakazala je pa tudi možnost, da se namreč kaka druga velesila domisli, da ona sama „zaščiti“ Avstrijo pred ameriškimi kršitvami nevtralnosti. Incident je skalil odnose z Ameriko, s katero se Avstrija prav sedaj pogaja za velika posojila, po drugi strani pa gotovo ni ustvaril ugodnega ozračja za obisk zveznega kanclerja ing. Raaba v Moskvi.

Tja sta se namreč dne 21. julija odpravila zvezni kancler Raab in podkancler dr. Pittermann, da dosežeta znižanje dobav, ki jih mora Avstrija izvršiti v prid Sovjetske zveze po določbah državne pogodbe. Prvotna ugodna pričakovanja so se spričo zaostritve svetovnega položaja razblinila v skoraj nič. Da bi pa v danih razmerah Avstrija posredovala v sporu med Vzhodom in zapadom, pa sploh ni misliti.

Spričo vsega tega pa je notranja politika stopila zelo v ozadje, posebno ker je državni zbor odšel na počitnice in manjka tako javna tribuna za medsebojne obdolžitve.

Kaj je s kmetijskim zakonom?

Za zaprtimi vrati pa predstavniki obeh strank kljub parlamentarnim počitnicam še naprej skušajo uglasiti vsaj najhujša nasprotja med obema vladnima partnerjema. Je nekaj vprašanj, katerih rešitev že dolgo odlagajo, vendar postaja njihova nujnost vedno hujša. Prvo med temi je ureditev kmetijstva. Že dolgo čakamo na novi poljedelski zakon. Kmetijski krogi predvsem zahtevajo zaščito avstrijskega kmetijstva pred tujo konkurenco ter gotova jamstva, ki bodo kmetu omogočila gospodarsko načrtovanje na daljši rok. Socialisti se prav posebno upirajo zaščiti cen avstrijskih kmetijskih pridelkov pred tujo konkurenco. V interesu njihovih volilcev, to je delavcev po mestih in večjih naseljih, je namreč, da so cene kmetijskih pridelkov čim nižje. Kako bo pri tem odrežal kmet, to prepuščajo skrbi OeVP. Pa tudi v tej stranki niso vsi baš preveč vneti za zaščito kmeta. To velja posebno za industrijske kroge, ki imajo interese, da ostanejo cene kmetijskih pridelkov nizke, kajti potem delavci ne morejo zahtevati povišanja plač. Prav zaradi podtalnega odpora teh krogov se doslej OeVP ni s potrebno silo zavzela za novi kmetijski zakon, kajti sicer bi ga bila že davno lahko spravila pod streho.

Jubilej kmetijskega velesejma v Wellsu

V dneh od 30. avgusta do 7. septembra bo v mestu Wells na Gornjem Avstrijskem velesejem, ki bo združen z ljudsko veselico. Ta prireditvev praznuje letos 80-letnico svojega obstoja. Iz skromnih začetkov se je razvila v največjo kmetijsko razstavo v Avstriji, po številu obiskovalcev pa je sploh največja prireditvev te vrste v državi, kajti v celo Dunajski velesejem. Leta 1878 je bila otvorena prva „Ljudska veselica v Wellsu“, s katero je bila združena skromna kmetijska razstava na površini 29.000 kvadratnih metrov. Letos obsega razstavišče 400 tisoč kvadratnih metrov. Že leta 1954 pa je število obiskovalcev prekoračilo dva milijona. Letos bo skupno 2000 razstavljalcev kazalo obiskovalcem svoje izdelke. Od tega 1460 firm predstavlja industrijo, obrt, trgovino. Poljedelske proizvode bo razstavilo 470 razstavljalcev. Kmetijske zbornice in kmetijska združenja raznih vrst bodo pripravila 70 kolektivnih razstav iz najrazličnejših kmetijskih panog.

Velesejem v Wellsu pa se je uveljavil tudi v inozemstvu. Se razume, da bo zapadna Nemčija, ki je že zaradi zemljepisne bližine stalni gost v Wellsu. Tudi letos bo razstavila izdelke svoje industrije kmetijskih strojev in priprav. Nadalje so v Wellsu napovedani gostje iz srednje, jugovzhodne in severne Evrope. Prvič bo letos obiskal velesejem v Wellsu sovjetski minister za kmetijstvo in prireditelji upajo, da bodo ob tej priložnosti zaključili večjo kupčijo za vino, to je za izvoz v Sovjetsko zvezo.

Med drugimi zanimivostmi je še tudi ptičja razstava, kjer bo moč videti živopisane eksotične ptiče vseh vrst. Državne železnice bodo v posebni razstavi pokazale vlogo železnic v modernem gospodarstvem prometu.

Gospodarje bo pa prav posebno zanimala velika razstava rjavega goveda ter razstave prašičev in perutnine.

Bogato založen gostinski oddelek in zabavni park bosta pa skrbela za potrebe želodca in za razvedrilo.

SLOVENC

doma in po svetu

Novačanov „Herman celjski“ na argentinskih tleh

V nedeljo, dne 29. junija je slovenska igralska družina v S. Justo v Argentini v ondodni župnijski dvorani priredila predstavo drame Antona Novačana „Herman celjski“, ki spada med najmočnejše umetniške ustvaritve tega samobitnega slovenskega pisatelja in pesnika. Uvodoma je v temeljitem govoru podal pesnikovo podobo dr. Jože Krivec. Življenje je dr. Novačana zaneslo tudi v politično delo in nato v konzularno službo. Med drugim je bil dolga leta tudi jugoslovanski generalni konzul v Celovcu, v dobi pred drugo svetovno vojno. Med vojno je služboval v Egiptu, po vojni pa se je naselil v Argentini, kjer je pred nekaj leti umrl. Prav zato so naši rojaki v Argentini sklenili, da počastijo njegov spomin z uprizoritvijo „Hermana celjskega“.

Predstava je zelo dobro izpadla, kar je predvsem zasluga režiserja g. Špeha in igralcev, ki so se res potrudili. Novačan je s tem svojim delom posegel v najzanimivejšo dobo slovenske zgodovine in prikazal usodo rodbine mogočnih celjskih grofov, ki so bili menda slovenskega izvora. Lik neizprosnega in oblastiljnega starega grofa Hermana, nosilca volje celjskih grofov po razširjenju njihove oblasti, je prepričljivo upodobil g. Janez Perharič. Barbaro celjsko, ogrsko kraljico je lepo podala ga. Nataša Šmersu, nesrečno Veroniko Deseniško pa gđ. Fani Grum, da omenimo samo najvažnejše like. Predstava je bila po svoji umetniški kvaliteti nov uspeh slovenskega umetniškega delovanja v zamejstvu.

Slovenski tabor na Opčinah pri Trstu

V nedeljo dne 13. julija so goriški in tržaški Slovenci obhajali svoj vsakoletni praznik slovenske besede in zavesti. To so namreč postali tabori, ki jih že osem let sem prireja poletni marljiva „Slovenska prosveta“ v Trstu.

Rojaki iz Trsta in Gorice ter podeželja so napolnili prostorno dvorišče Marijanišča na Opčinah, kjer se je nato na improviziranem odru odvil zanimiv in pester program. Uvodni govor je imel dr. Maks Šah, ki je posegel daleč nazaj v zgodovino slovenskega ljudstva, ko je to po sv. bratih Cirilu in Metodu prejelo krščansko vero in s tem vstopilo v družino civiliziranih evropskih narodov. Prav zato si je „Slovenska prosveta“ izbrala ta slovenska svetnika za svoja zaščitnika pri svojem delu. Nato je zbor Slov. kat. prosvetnega društva iz Gorice pod vodstvom č. g. Mirka Fileja ubrano in občuteno zapel vrsto pesmi, ki so mogočno donele pod milim nebom.

Sledila je krstna predstava igre tržaškega pisatelja Slavka Rebca, „Jugunda — bela devinska gošpa“, ki jo je režiral prof. Jože Peterlin. Igralci „Slovenskega odra“ so pokazali vse svoje v dolgoletni vaji pridobljeno znanje, tako da je predstava bila prodoren uspeh za igralce; pa tudi avtorja je občinstvo nagradilo z laskavim priznanjem. Glavno junakinja Jugundo je podala Mara Tečeljeva, grofa Ulrika v Tybeyna pa Slavko Štoka. Tabor na Opčinah, kraškem naselju, od koder se odpira človeku krasen pogled na sinje morje Adrijansko, kjer so naši dedje vozili hrastove brodice in še danes ob njem bivajo kot marljivi kmetovalci in spretni ribiči ter pogumni pomorščaki, je znova v vseh udeležencih utrdil slovensko zavest. „Pozno je bilo, ko smo se razšli. V naša srca je leglo nekaj toplega prijetnega . . .“ zaključuje svoje poročilo o tej prireditvi „Katoliški glas“.

Č. g. Ignacij Kunstelj — srebrnomašnik

V Londonu na Angleškem je te dni praznoval svoj 25-letni mašniški jubilej č. g. Ignacij Kunstelj. Pred vojno je bil župnik na Rakitni, nato vojaški kurat, po vojni pa je odšel v Anglijo, kjer marljivo vrši dušnopastirsko delo med slovenskimi rojaki, ki so se povečini po zadnji vojni naselili na britanskih tleh. Neutrudno potuje od kraja do kraja in obiskuje naše ljudi, jih poučuje, tolaži, jim svetuje in deli zakramente. V Londonu vodi Slovensko pisarno in je zelo veliko pripomogel k ustanovitvi Slovenskega doma v angleški prestolnici. Izdaja periodična „Pisma“, ki obveščajo naše rojake o najvažnejših zadevah ter je spisal tudi informativno knjižico „Slovenci na Angleškem“. — Na mnoga leta!

Dr. Ciril Žebot — univerzitetni profesor v Washingtonu

Za profesorja gospodarskih ved na katoliški univerzi oo. jezuitov v Georgetown pri Washingtonu je bil imenovan Slovenec dr. Ciril Žebot, ki je doslej imel isto stolicu na univerzi Duquesne v Pittsburghu. Tam je pred 9 leti začel kot pomožni profesor, sedaj pa je ondi zapustil dobro urejen Ekonomski institut, ki zaposluje več profesorjev in specialistov. Georgetown University je najstarejša katoliška univerza v Ameriki sploh in ena izmed najuglednejših v tej deželi.

Novosti Koroškega velesejma

Minulo soboto je uprava Koroškega velesejma povabila na sejmšče zastopnike koroškega, avstrijskega in inozemskega tiska, da jim pokaže priprave za letošnjo glavno koroško gospodarsko prireditvev, ki je kot „Avstrijski lesni velesejem“ obenem tudi najvažnejša lesna razstava v vsej državi. Zbrane goste je nagovoril predsednik Velesejma mestni svetnik g. Rudolf Novak in pozdravil navzoče predstavnike civilnih in vojaških oblasti, gospodarskih ustanov in industrije. Nato je povzel besedo predsednik Kmetijske zbornice g. Hermann Gruber, ki je omenil, da so lani novinarji na podobni tiskovni konferenci obžalovali premajhno udeležbo Kmetijske zbornice na Koroškem velesejmu. Letos je bila ta pomanjkljivost zelo temeljito popravljena, kajti Kmetijska zbornica je pripravila obsežno razstavo v sodobni in napredni negi gozda. Saj je prav v zadnjih letih gozd mnogim gospodarjem omogočil nabavo modernih kmetijskih strojev ter obnovo poslopij. Na Koroškem je polovica gozdov v rokah malih in srednjih posestnikov. Prav zato je taka praktična razstava nujno potrebna.

Spregovoril je tudi predsednik Zveze lesno-predelovalne industrije v. E. H. r. f. e. l. d. Povdaril je, da je zadnja inventarizacija avstrijskih gozdov pokazala, da sekamo preveč ter da je treba z lesom na eni strani štediti ter ga po pameti rabiti, po drugi strani pa mora lesna industrija gledati, da se vzdrži proti konkurenci drugih panog, kajti kovine pogosto spodrivajo les tudi tam, kjer to ni na mestu. Temu namenu naj služi razstava „Les je vedno moderen“, da predvsem pokaže praktične koristi uporabe lesa v stanovanjih.

O vprašanjih gozdnega gospodarstva je spregovoril predsednik Društva lesnih veleposestnikov

grof Zeno Goess, nato pa v imenu zvezne vojske major Kasimir, ki je na kratko označil namen razstave zvezne vojske, posebno v zvezi s koroškim lesnim gospodarstvom. Nato so zbranim novinarjem razkazali lesene zasilne mostove, ki so jih na razstavišču zgradili pionirji, v posebnem šotoru pa je prikazano življenje vojakov. Major Kasimir je navedel številke, ki kažejo, da je vojaščina tudi pomemben gospodarski faktor, kajti intendantca je lani oddala zasebnemu gospodarstvu naročila v znesku 200 milijonov šil.

Zelo daleč je že napredovala gozdna razstava, ki jo je tolažil zbranim njen ustvaritelj gozdni mojster Auer, uslužben pri firmi LEITGEB. Ta ga je za to delo prav rada dala na razpolago in že iz tega, kar smo na tej zasedaj še nedokončani razstavi videli, lahko rečemo, da bo gotovo tvorila jedro letošnjega velesejma.

Popoldne so funkcionarji velesejma z g. direktorjem Gutschmarjem in šefom tiskovnega urada g. Schneiderjem na čelu povabili zbrane goste na izlet na Konja, kjer so občudovali krasni razgled na zeleno deželo gozdov, travnikov in jezer. Od tam so se odpeljali še naprej k „Nemškemu Petru“ v Karavankah. Na izletu, ki se je končal pozno v noč, se je razvilo zelo prijetno razpoloženje.

Udeležilo se je izleta tudi več novinarjev z Dunaja, med katerimi je bil tudi dopisnik ruske poročevalske agencije TASS. Ta se je med drugim tudi zanimal za koroške Slovence, kolikor je spričo obilnega izletnega programa utegnil, kajti bil je deležen posebne vsestranske pozornosti in gostoljubja.

Od sv. Lucije do Santa Lucia

Naš naročnik in prijatelj, koroški rojak, ki se je preselil v Venezuelo v Južni Ameriki, nam piše:

Dragi lucijski romarji! Vam bom pa že kar danes pisal, da boste tja do Šentvoranca, dne 10. avgusta, dobili za brat in se boste zopet v obilnem številu podali k sv. Luciji v Dobu pri Pliberku.

Pobudo za nasledno popisovanje pa mi je pravzaprav dal venezolanski človek, rojak od Santa Lucia, ki je dne 19. aprila imel predavanje po televiziji, spremljano s filmom, o svojem rojstnem kraju, pod naslovom — Esta mi tierra — (Ta moja dežela).

Pred leti že ko sem bil prvič tam v Santa Lucia, sem bil zares prijetno presenečen, ker leži slikovito naselje, ki se je iz vasi razvilo v čedno mesto, v romantični dolini med gorami in rekami. Santa Lucia je 145 km daleč proti vzhodu od glavnega mesta Caracasa v Venezueli, med zelenimi griči in gorami ob reki El Guaire, tam blizu, kjer se izliva vanjo stranska reka Sikire. Podobna je lega naše sv. Lucije ob reki Bistrici blizu izliva v reko Dravo, tam na koncu Podjunske doline ali na kraju sveta, med Gorenjščico in Komelnom. Še bolj pa sem se začudil, ko sem na spominski tabli na steni župnišča čital, da je župnija Santa Lucia bila ustanovljena leta 1721. Spominjam se, da je na vzhodni strani stolpa pod zvonika lino pri sv. Luciji v Dobu zabeležena tudi ta obletnica 1721. Ali je posredi gol slučaj ali pa kak pomembnejši cerkvenozgodovinski dogodek?

Ni sv. Lucija zgolj slučajni patrona v svetiščih teh dveh tako oddaljenih krajev je nujna posledica izpolnitve želja krščanskega ljudstva, ki živi ob nevarnih, deročih rekah, s katerimi imajo v vsakdanjem življenju pogoste stike, zato da bi brodarje, splavarje in mornarje čuvala nesreč, ki se podajajo preko vode.

Ob Dravi, postavim, sta bila večja brodova na otvezi pri Brodniku v Lipici in pri Brodniku v Zvabeku, vmes pa manjši prosti brodovi Rumpotnikov, Dobrovnikov, Brežnikov, Gorenjceljnov in Ferkov brod.

Na produ pod Brodnikom v Lipici so splavarji gradili šajke in vezali splave lesnih brun in rezanega lesa, se priporočali bližnji sv. Luciji in se podajali po reki navzdol do Maribora in Daruvarja na Hrvaškem in Osjeka, pa tudi dalje po široki Donavi globoko doli v podonavske dežele, do Belega grada in do samega Črnega morja. Večkrat so potovanja trajala po več mesecev. Bilo je, pravim, in je minilo. Najprej je železnica preusmerila promet in odjedla kruh furmanom in splavarjem, sedaj pa so moderne vodne elektrocentrale z jezovitvami prekinile vsak promet in potopile vse brodove in brodniki so se morali odseliti.

Tu v bližini Sanca Lucia v Venezueli pa še zmiraj brodi po vodi peš in v sedlih, v avtih in kamijonih. Struga pritoka Sikire je sploh edina pot po stranski dolini. Pa saj se kar prijetno potuje po topli vodi, v senci bambusovih obokov in orjaških dreves. Ob nedeljah po reki v cerkev, ob delavnih na trg in po opravih po reki, po vodi h krstu in po vodi na pokopališče pri Sveti Luciji. Kako čudno je videti pogrebce, ki neso težko rakev po rečni strugi in prečkajo drugo globokejšo reko. Seveda sta reki El Guaire in Sikire prehodni samo ob nizkem, normalnem stanju. Tu se leto deli samo v dve dobi; poletna ali sušna doba traja od decembra do maja, zimska pa od junija do novembra. Obe reki sta izrazito hudourniški, ki ob nalih hitro narasteta, pa tudi hitro splahneta. Kadar sta narasli, se jima ne smeš približati; treba je počakati.

Pri Sv. Luciji sta verjetno prišla čez Dravo sv. brata Ciril in Metod, ko sta potovala iz Moravske v Rim. Od kaza Bošenka gostoljubno sprejeta sta živela nekaj časa na Bošenkovem gradišču ob reki Bistrici. Tu na ravnici, kjer danes stoji podružnica, sta pod častitljivo lipo zbirala narod in ga poučevala v domačem jeziku, mu razlagala sv. pismo, katerega prevod sta nosila seboj na vpogled in odobritev po Sv. stolici.

Kresovi so goreli ob njunem prihodu, kresovi so vabili okoličane k pouku in kresovi še dandanes gore po Karantaniji na god sv. Cirila in Metoda v hvaležni spomin na slov. blagovestnika, kot znak še vedno žive vere, ki sta jo vžgala v Karantancih okrog leta 800 po Kr.

Na ravnici pod lipo je ostala spominska kapelica. Narodu je ostal priljubljen ta kraj in kapelico so po 500 letih popravili in povečali, na kar se nanaša listina, obeshena za sedanjim glavnim oltarjem z letnico 1326, ki kapeli daje pravico bogoslužja. Nadaljnih 400 let pozneje, t. j. l. 1721, so jo nanovo popravili in povečali do sedanje oblike. Dozidali so prostor za večji glavni oltar. Stari oltarček pa so prestavili v prostor pod novozgrajeni stolp, ki ga krasí danes slika bega sv. Družine v Egipt in pomora nedolžnih otrok. Oba stranska oltarčka sta ostala nespremenjena, od katerih levi je oltar sv. Cirila in Metoda, z njuni kipoma. V vsej karantanski t. j. slovenski zemlji je to edini oltar izza davnih stoletij.

Leseni strop cerkve je poslikan z angelskimi obrazy in gotskimi okraski živih barv. Na porkeh so starinske orglje na piščali. Tam je prostora še za močan pevski zbor.

Prižnica je lesena in jo krasi lepe slike štirih evangelistov.

Leta 1721. so poleg novega stolpa zgradili novo ostrežje in pokrili s šinteljni, pri čemer so rabili na roko izdelane žeblje in zelo dobrega železa. Še dandanes jih uporabljajo ljudje, ki so si jih nabrali, ko so cerkev pokrivali pred prvo svetovno vojno. Tedaj so lesene škodle zamenjali z eternitom, s čimer pa je cerkev utrpela na lepoti.

Župnijska cerkev v Santa Lucia v Venezueli pa je najmanj tako prostorna kakor cerkev na Homcu. Je več ali manj kvadratne oblike, zračna in zatemnjena, da je kljub vročemu podnebjku kar prijetno v njej. Molče lastavke se spreletavajo po njej. Vsa leta kar sem tu, še nisem slišal žvrgolenja lastovk in tudi ne njihovega gnezda nisem videl. Jih je mnogo, pa so druge vrste. Tudi selijo se ne. Glavni oltar zavzema vso široko prednjo stran in je ves pozlačen. Velik kip sv. Lucije s pladnjem in očmi se nahaja v vdolini na pročelju cerkve. Mehanizem stolpne ure potrka melodijo Ave Marije in odmerja čas.

ZDRAVNIK SVETUJE

O sončenju ali sončni kopeli govorimo, če izpostavimo obsežne dele kože, ki jih sicer pokriva obleka, sončnim žarkom, bodisi pri ležanju, bodisi pri telesnem gibanju, to je pri telovadbi ali igranju na prostem. Korist in škoda, ki ju povzroča sončenje, sta odvisni od mnogih činiteljev, katere moramo upoštevati, posebno pri sončenju v zdravilne namene. Fizika nas uči, da svetloba sonca, električnih obločnic, živega apna, gorečega magnezija in nekaterih drugih svetil ni enostavna, ampak sestavljena svetloba, katero lahko razklonimo s prozorno prizmo v barvne svetlobe. Razklon sončne in ostale poprej navedene svetlobe imenujemo spektrum, katerega predstavlja raznobarvni trak, ki ga prestrežemo z zaslonom. V spektru je nešteto mnogo barv, katere prehajajo polagoma druga v drugo. Razložimo sedem glavnih barv, in sicer od leve na desno v spektru: rdečo, oranžno, rumeno, zeleno, svetlo-modro, temno-modro in vijoličasto barvo. Iste barve vidimo v mavrici, katera je tudi pojav razklona sončne svetlobe v dežnih kapljicah oblaka ali v prahasto drobnih kapljicah slapov in vodomotov, če stoji sonce na obzorju. Kakor je zvok valovanje zraka, tako so svetloba, oziroma različne barve, valovanje svetlobnega etra. Young, angleški fizik, je sklepal 1804 iz dejstva, da se razširja svetloba skozi vesoljno vsemirje, da napolnjuje ves prostor, tudi prostorne presledke med molekulami teles, neka snov, imenovana eter. Ta domnevni eter je smatrali kot neskončno fino, breztežno in jako prožno snov, katera zavalovi in budi potom vidnega živca svetlobne pojave v možganih. Drugi angleški fizik Maxwell je 1865 postavil teorijo o elektromagnetnih valovih etra in dejal, da je luč energija, ki izhaja iz svetila, izžareva v obliki elektro-

Sončenje, sončarica in vročinska kap

magnetičnih valov in se razširja skozi prostor s svetlobno brzino 300.000 km v sekundi. Ako zadene svetloba kako telo, odbija v splošnem površina telesa del svetlobe. Deloma pa prodre svetloba v telo, ki jo zopet deloma vpije ali absorbira, deloma pa propušta.

Po mnenju, oziroma teoriji angleških učenjakov Faradaya in Maxwella je eter nosilec vseh električnih, magnetičnih in svetlobnih pojavov. Svetlobni, toplotni, električni, magnetični, pa tudi Rentgenovi in radijski valovi so valovne izpremembe v napetosti etra in se razlikujejo le po dolžini valov in načinu nastanka. Molekule vseh teles neprestano nihajo. V žarečih telesih nihajo naelektrjeni atomi jako hitro, vsak atom je izhodišče onih električnih valov, ki morejo zaradi svoje izredno kratke dolžine učinkovati na oko kot svetloba. Ob nižjih temperaturah so hitrosti nihanja manjše in valovne dolžine v etru prevelike, da bi oko te valove občutilo kot svetlobo; v tem slučaju izžarevajo telesa le toplotne žarke. Dolžine teh valov znašajo milijoninke milimetra. Občutek „bele svetlobe“ je mešanica svetlobnih valov z dolžinami od 420 do 790 milijonink milimetra, to je svetloba našega sonca, ki je mešanica vseh mavričnih barv v okviru poprej omenjenih valovnih dolžin. Kratkovalovni del sončnega žarkovja, predvsem ultravijolični žarki z valovi od 390 do 420 milijonink milimetra, učinkuje fotokemično in žarki so hladni. Dolgovalovni del sončnega žarkovja, to so rdeči in in infrardeči žarki z valovi od 630 do 790 milijonink milimetra, pa ima toplotni učinek.

Po tem fizikalnem razmotrivanju o svetlobi so laže razumljivi učinki sončnih žarkov na organizem.

(Konec prihodnjic)

FRAN ERJAVEC, Pariz:

KOROŠKI SLOVENC

III. del.

Vsa notranja politika cesarja Franca II. je bila sploh zgrajena na tem strahu. Ustvarili so cele armade policajev in ovaduhov, ki so vohali za „jakobinci“ in so s to čarobno besedo slednjič označevali sploh vse, ki so se bili drznili samostojno misliti, obenem jim je pa seveda služila kot pretveza za preganjanja. Policija je vprav divjala zlasti za časa dunajskega in budimpeštanskega veleizdajniškega procesa l. 1794-95 in iskala sokrivce obtožencev po vsej državi. Aretacije in hišne preiskave so se vršile dan za dnevom, stotine so romale v razne trdnjavske ječe, uvedena je bila najstrožja cenzura (II. III. 1791, prav posebno pa še l. 1795). Režimu so bili posebno sumljivi časnikarji in pisatelji ter sumljivo vsako dopisovanje z naprednimi duhovi v inozemstvu, posebno pa seveda še vsako potovanje v inozemstvo. Toda ta reakcijska vladavina vendarle ni mogla popolnoma zatreti jožefinskega in prosvetljskega duha in vsi, ki so mu ostali zvesti, so pričakovali rešitve predvsem od — Francozov.

Vse te razmere so se bolj ali manj odražale tudi v naših deželah in posebno močno še na Koroškem. Celovška framsonska loža „Pri dobrodelni Marijani“ je sicer zaradi patenta cesarja Jožefa II. z dne 11. XII. 1785 prenehala, toda framsoni so ostali in ti so se še nadalje zbirali v že omenjenih krožkih grofa Egerja in barona Herberta (gl. II. del, poglavje XXXI.), najnetejši so se pa včlanili v graško ložo (n. pr. tiskarnar Kleinmayr, ki je dosegel v njej celo vodilno mesto), a Waliser je prodal celo take francoske knjige, kakršna je bila n. pr. „Apologie de la Bastille“. Po vzpostavitvi celovškega deželne glavarstva l. 1791 bi se bila v smislu omenjenega jožefinskega patenta po vsej priliki lahko vzpostavila tudi celovška loža, vendar do tega ni prišlo, ker je prehitro nastopila reakcija. Velika večina drugega svetnega izobra-

ženstva je bila vsa prepojena s prosvetljskim duhom, večina vodilne duhovščine pa tudi s prosvetljenstvom in jožefinizmom. Glede na to je naša francoska revolucija seveda tudi v Celovcu močan odmev in izzvala ostro cepitev duhov zanj in proti njej. Koroški zgodovinar Hermann nam pripoveduje, da so bili privrženci starega reda izpostavljeni naravnost preziranju in zasmehovanju prijateljev revolucije in da so ti celo po umoru kralja in kraljice „škodljivo oznanjevali napredovanje francoskega orožja“. Ti so imeli baje v Celovcu lasten „jakobinski klub“, ki da je izdajal celo poseben pisan list za njih prijatelje. Glede na to je tudi konservativno meščanstvo naprosilo prof. I. Moserja, da je nastopil proti revoluciji v posebni pridigi, ki je izšla nato tudi v tisku, a nekateri gostilničarji so baje pokazovali celo vrata „jakobinskim“ gostom. Dalje nam Hermann pripoveduje, da so se vkljub strogemu policijskemu nadzorstvu zbirali tedanji celovski „jakobinci“ pred Žerjavovo (Scherjau-vovo) hišo na Novem trgu in se tam razgovarjali o tekočih dogodkih, njih nasprotniki, imenovani „junta“, pa pred bližnjim lekarno. Med „junto“ so spadali grof Enzenberg, kanonik Pavlič, deželni knjigovodja Stangl, razni svetniki apelacijskega sodišča i. dr. Enako so bili pa baje tudi v „jakobinskem“ taboru mnogi ugledni možje, nezadovoljni z nastopivšo reakcijo in ki so pričakovali vse dobro le od Francije. „Jakobinci“ so se seveda škodoželjno veselili vseh francoskih vojniš uspehov in poskrbeli, da so se vesti o njih razširile tudi po deželi. Neki celovski zdravnik je baje ob vsaki novici o kaki novi vojni zmagi francoskih revolucionarjev hitel v Zakamen in v tamošnjem zvoniku trikrat močno udaril po zvonu ter na ta način javljal svojima smišljenikoma, bratoma Moro v Vetrinju, da sta „svoboda in enakost vnovič porazili reakcionarne armade“.

Zgoraj očitana reakcija se je enako močno izrazila tudi v Celovcu. Velik del nekdanjih vidnejših framsanov se je sicer hitro umaknil v zatišje ali pa hitel izpričevati ali pa vsaj hlinit svojo vdanost, a nekateri so prišli pod nastrojke policijsko nadzorstvo. Režim je imel posebno na piki gledališče, katerega so imeli v rokah svobo-

domiselni duhovi, zato je policija zelo šikanirala in ga dušila z ostro cenzuro. Hišne preiskave so bile na dnevnem redu, zato je poprej tako živahno družabno življenje skoraj čisto zamrlo. Že sama nepredvidna beseda je mogla osumljencu naprtiti na vrat veleizdajniški proces, kajti ovaduhov je kar mrgolelo. Dijake, ki so jih smatrali za okužene svobodnjaških nazorov, so vtikali kratko in malo v vojaške suknje, vendar so se pozneje mnogi izmed njih povzpeli tudi do visokih služb. Najbolj nevaren se je zdel v Celovcu vladni baron Herbert, zato je pozval policijski minister Pergen že l. 1794 celovškega deželne glavarja, naj Herberta zaslisi. To še je zgodilo in ob tej priliki so baje ugotovili, da ga je obiskoval neki ameriški polkovnik, ki da je bil pa v resnici le francoski emisar. Glavarstvo je to seveda javilo na Dunaj, nakar je dobilo meseca septembra od Pergena novo naročilo, naj na skrivnem strogo pazi na Herberta in vsa njegova dopisovanja v smislu prejšnjih navodil.

Vse očitano vrenje duhov se pa v slovenskih deželah in zlasti še na Koroškem nanaša le na tedanjo vodilno nemško družbo, dočim je bilo Slovencev vmešanih vanj le prav neznatno. Zlasti pa ni francoska revolucija skoro v nobenem pogledu vplivala na naš narodni preporod. Večina naših tedanjih preporoditeljev je bila revoluciji celo izredno nasprotna (n. pr. baron Zois), a velike večine tistih, ki so z njo simpatizirali, ne moremo prištevati med preporoditelje. Edini vidni naš preporoditelj, ki se je ogreval za ideje francoske revolucije, je bil po vsej priliki Linhart, ljubljanski kanonik J. A. Ricci je bil pač prijatelj našega preporoda, ni bil pa Slovenec. Na Koroškem bi utegnil vsaj nekoliko simpatizirati z revolucijo le Grundtner, katerega pa v teh letih še tudi ne moremo uvrščati med naše preporoditelje. Izšel je pa tedaj (1793) na Dunaju (najbrž Pohlina) prevod neke pridige („Drevu francoske svojbodshne“), naperjene proti francoski revoluciji in namenjene „lepemu poduku v notrejni Estrii po Slavenske-mu jesiku na dan danu“.

(Dalje prihodnjic)

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Claude Farrère:

Ž · O · G · A

Peter Žvižgavec, ki je gnal svoje krave danes po stari cesti proti Fogaškemu gozdu, je takoj opazil, ne da bi bil sploh mislil na to, lepa velika nova vrata, ki jih je bil dal pred kakimi tremi meseci postaviti Amerikanec Frank v ograji okoli svojega doma. Žvižgavec jih doslej še nikoli ni videl, kajti navadno je gonil svoje krave na drugo pobočje, od sereške strani.

„Izborno!“ je vzkliknil. „To so pa res vrata! Tu bi se pa dalo igrati...“

Takoj je pozabil na svoje krave in odšel ogledovat tla. Na levo od vhodnih stebrov je čakalo v lepi in z majhno streho dobro zavarovani kletki iz mreže četrto palic in dvojce žog za igralce. To je bil nekak dar dobrega Franka. Amerikanec je namreč vedel, da igralci niso vsi imoviti in da je dovolj tudi takih, ki so veseli, če najdejo kar ob vratih vse, kar jim je treba za vezbanje, ne da bi morali zato še posebe odvezovati svoje mošnje.

Navdušeni Peter Žvižgavec je brž pograbil eno izmed obeh žog in nataknil eno izmed palic. In mar mu je bilo še za krave. Živali pač ne bodo ušle daleč, medtem ko bo on pognal le parkrat žogo ob zid...

Toda vrag tiči vedno v sedli in preži na vsak naš najmanjši greh. In sam vrag je tedaj privedel po cesti tudi pismonošo Klepetca, ki je že zaključeval svoj obhod. V svoji torbi je imel le še kak tucat pisem in med temi eno samo priporočeno. Tako se mu torej ni mudilo nikamor več.

„Ej, ti, malil!“ je zaklical. „Kaj pa počneš?“

Peter Žvižgavec ga je pogledal židane volje:

„Ej, saj vidiš! Vadim se...“

„Toda videti je, da ti ne gre posebno,“ mu je dejal pismonoša, ki je bil včasih celo prvak v tej igri.

In ustrezljivo ga je začel uvajati v skrivnosti in tajnosti te najbolj priljubljene baskovske ljudske igre. Vzel je drugo palico, pobral žogo, jo pognal s tako spretnim zamahom, da je sifrčala kake štiri čevlje nad Petrovo glavo in je moral dobro steči, da jo je zopet ujel.

„Ti se držiš vse preblizu,“ mu je pojasnjeval učitelj. „Izprva se drži vsak preblizu.“

In ko se je umaknil Peter nekoliko nazaj, mu je pokazal stari prvak še drug, nov udarec. To pot je tudi kravji pastir iztegnil

svojo palico, kakor je bilo treba, in lepo odbil žogo.

„No, le poglej, sedaj gre že bolje,“ ga je pohvalil Klepetec. „Počasi se boš še naredil.“

In žoga, ki je kmalu pridno švigala sem ter tja, je zopet odskočila daleč proč. Toda to pot ni bilo treba več teči ponjo. Priletele je bila namreč naravnost v talar vikarja Kadilnika, ki je kakih sto metrov proč molil pod prvimi gozdnimi drevesi svoj brevir. Lahko si mislite, da se radi take malenkosti ni preveč razburjal.

„Ali so zaigrali patrijo?“ je dejal sam pri sebi in se z žogo v roki približal igralcem.

Kravji pastir in pismonoša sta se najprej opravičila in se zahvalila. V teh krajih so namreč ljudje jako vljudni.

„Gospod vikar,“ je dejal Klepetec, „samo malo pokazati sem mu hotel.“

„Ali bi rad postal igralec?“ je vprašal vikar fanta.

„Ne morem ravno trditi, da ne,“ je odvrnil Peter Žvižgavec.

„O razumem te, razumem,“ je dejal duhovnik. „Biti dober igralec, tudi to je nekaj.“

„Veš,“ je pripomnil pismonoša z vsem dolžnim spoštovanjem, „če bi te hotel gospod vikar nekoliko poučiti, bi storil to gotovo bolje, nego jaz. Videl sem vas že zmagati v marsikateri partiji, gospod vikar.“

„No, da, v kaki majhni partiji morda res,“ je pojasnjeval vikar, kakor bi se hotel opravičevati.

Cerkveni možje se seveda ne smejo bahati. Toda tam v baskovskih krajih tudi duhovniki radi zgrabijo za palico in žogo. Tam je namreč to res prava narodna igra in vsakega, ki se ne zanima zanjo, gledajo kar nekam postrani.

Tako je torej hitro tudi gospod vikar Kadilnik zamenjal svoj brevir z eno izmed palic, ki je še čakala tam, in začel še sam pridno poditi žogo.

Tedaj se je pa dogodilo, da je pripeljal stari Razornik mimo voz sena, visokega kot prava gora. Velika bela gaskonjska vola sta vlekla, da bi kmalu zlomila svoj jarem, star rec, suh kot rozga, a močnejši kot marsikak mladenič, ju je pa tu in tam pobožal s koncem svoje dolge palice.

„No, tukaj pa igrajo!“ je dejal, ko je pripeljal do igralcev.

JULES VERNE:

35

Potovanje na Luna*)

Osemnajsto poglavje

POTNIK NA PARNIKU ATLANTA

Če bi ta novica ne bila treščila po električnih žicah kot brzojavka, ampak priromala po pošti v zaprti ovojnici in če francoski, irski terrenevski in ameriški uradniki že ne bi po službeni dolžnosti poznali vsebino brzojavke, bi Barbicane niti trenutek ne pomišljal. Iz previdnosti bi lepo molčal, da svojega dela ne bi osmešil. Brzojavka je bila kaj lahko navadna potegavščina, posebno ker jo je oddal Francoz. Kakšna je verjetnost, da bi se kje na svetu našel človek, ki bi bil tako drzno pogumen, da bi mu misel na tako potovanje samo za trenutek šinila v glavo? In če tak človek res živi, ali ni samo norec, ki ga je treba zapreti v norišnico, ne pa v kroglo?

Toda ljudje so za brzojavko že vedeli, kajti brzojavne priprave rade „puščajo“; in tako so o predlogu Michela Ardana govorili že po raznih državah Ameriške zveze. Zato ni imel Barbicane nobenega vzroka več, da bi molčal. Sklical je tiste klubovce, ki so tudi že prišli v Tampa-Town in ne da bi jim povedal svoje mnenje ali razpravljaj o tem, če brzojavka zasluži, da ji verjameš ali ne — jim je njeno kratko besedilo samo mirno in hladno prebral.

— Ni mogoče! — Neverjetno! — Čista potegavščina! — Privoščil si nas je! — Smešno! — Nesmisel!

Izrazi za dvom, nejevernost, neumnost in blaznost so se vrstili nekaj minut ko na te-

kočem traku in poudarjale so jih kretnje, ki so ob takih prilikah običajne. Klubovci so se smehljali, smejali, skomizgali z rameni ali pokali od smeha, kakor so bili pač razpoloženi. Samo J. T. Maston je napravil sijajno pripombo.

— Ideja ni slaba! je vzkliknil.

— Da, mu je odgovoril major; take ideje si že lahko privoščiš, ampak s pogojem, da ti niti za hip ne pride na misel, da bi jih izvedel.

— In zakaj ne? je živahno odvrnil tajnik „Topniškega kluba“, ki je bil pripravljen o tem razpravljati. Pa ga niso hoteli še bolj spodbosti.

Medtem pa je ime „Michel Ardan“ že krožilo po mestu Tampa-Town. Tujci in domačini so se spogledavali, spraševali in norčevali — ne iz tistega Evropejca, ki ga je rodila domišljija, ampak iz J. T. Mastona, ki je že kar verjel, da taka bajna oseba res živi. Ko je Barbicane predlagal, da bi izstrelili kroglo na luno, se je zamisel vsem zdela čisto naravna in izvedljiva — balistična naloga, pa nič več! Da pa bi pameten človek sedel v kroglo in tvegati tako neverjetno potovanje, to se jim je zdelo fantastično, neresno in norčavo — skratka „humbug“ ali kakor pravijo Francozi po domače „prazen dim“.

Šal in dovtipov ni hotelo biti ne konca ne kraja tja do poznega večera in lahko trdimo, da se je krohotala vsa Ameriška zveza, kar ni navada v deželi, kjer nemogoče zamisli hitro najdejo propagatorje, zagovornike in pristaše.

Vendar je Ardanov predlog — kakor vse nove ideje — začel nekatere duhove vznemirjati. Običajne vtise in doživetja jim je nekoliko zmešal. Na to ni nihče mislil!

„Zal smo samo trije,“ je odgovoril pismonoša. „Če bi pristopil še ti, Razornik, bi pa res lahko zaigrali pošteno partijo.“

„Nimam časa, glej, imam vola.“

„Kaj to! Jaz imam tudi pisma in mali ima krave. Kar pristopi še ti!“

„Samo pet minut,“ je prigovarjal še gospod Kadilnik. „Saj imam tudi jaz brevir.“

„Pa naj bo, pet minut, da vam ustrezem, gospod vikar,“ je privolil stari Razornik.

In takoj si je nataknil še četrto palico.

Uro pozneje so bili — seveda — še vedno tam. Tedaj se je pa pripeljala po stari cesti iz svoje vile v bližini odlična angleška lady, ki je bila namenjena na čaj k neki znani plemenitaški rodbini v okolišju. Ker je bil njen lastni angleški šofer ravno zbolel, ji je odstopil grof Gosjak svojega finega mehanika Slivovko, ki je sedaj vodil avtomobil angleške plemkinje.

Gaskonjska vola sta se bila pa medtem že davno naveličala čakati svojega gospodarja, zato sta jo zavila proti najbližjemu grmovju, da bi se tam popasla. Tako se je tudi njun seneni voz postavil ravno preko ceste in jo popolnoma zaprl.

Ko je šofer Slivovka opazil to zapreko, je hitro zavrl avtomobil in ga ustavil.

„Kaj pa je?“ je vprašala lady.

„Voz sena stoji preko ceste, volarja pa ni videti nikjer,“ je odvrnil Slivovka.

„To je pa že od sile,“ se je jezila lady. „Ali ne morete voziti dalje?“

„Ne, nikakor ne!“ je trdil Slivovka. „Toda skočil bom pogledat za volarjem; gotovo ne bo daleč.“

„Le kakšna dežela je to,“ je godrnjala lady.

FRIDOLIN ZOLNA:

Nedeljska bratovščina

V prijaznem slovenskem kraju, v Zali skali, se je zbrala deveterica podjetnih in požrtvovalnih mož v častljivo družbo nedeljskih lovcev — je jel pripovedovati ljubezni doktor Pavliha, ki se nikdar ne laže.

Nikarte ne mislite, ljubi poslušalci, da bom ob tej veleugodni priliki jel zbirati neslane dovtype in prodajal žaljivo zafrazen! Vsak ni tako srečen, da bi mogel in smel loviti, kadar bi se mu poljubilo. Tudi jaz sem fanatičen nedeljski lovec od kučme do podplatov in obsojam brez pardona vse hudobne jezike, ki zaničljivo in posmehljivo omalovažujejo nas prekornostne ude lovečega človeštva.

Novica je bila tako nenavadna, da jim je sedla na dušo ko mora. Začeli so razmišljati. Koliko stvari, ki so jih ljudje prejnjene dne zanikali, se je drugi dan uresničilo! Da ne bi bilo nekega dne tudi tako potovanje mogoče? No, vsekakor mora biti človek, ki ga hoče tvegati, blazen, in ker njegove namere ni mogoče resno upoštevati, naj bi bil rajši tiho in ne zafrazoval ameriškega naroda s svojimi traparijami.

In pa — ali ta človek res živi? Veliko vprašanje! Ime samo „Michel Ardan“ sicer v Ameriki ni bilo neznano! Tako se je pisal neki Evropejec, ki so ga časopisi zaradi njegovih drznih podvigov že večkrat omenjali. Tudi preko oceana poslana brzojavka, navedba ladje, na katero se je Francoz baje vkrcal, napovedani datum njegovega prihoda — vse te okoliščine so dajale predlogu nekaj verjetnosti.

To bi bilo treba razčistiti. Kmalu so se začeli posamezniki zbirati v skupine, skupine je radovednost zgostila kakor atome molekularna privlačnost in tako nastala množica se je usula proti stanovanju predsednika Barbicana.

Odkar je prišla brzojavka, ni ta dal nobene izjave več; mnenje J. T. Mastona je mirno poslušal, ni ga pa niti hvalil niti grajal. Bil je lepo tiho in je čakal nadaljnji razvoj dogodkov, ni pa računal, da bo ljudstvo tako nestrpno, zato je z nejevoljo opazil, da se pod njegovimi okni zbira prebivalstvo mesta Tampa-Towna. Kmalu ga je mrmranje in kričanje prisililo, da se jim je pokazal. Kakor vidimo, si je nakopal vse dolžnosti in sitnosti človeške slave.

(Dalje prihodnjič)

„Ne gre za deželo,“ je uvidevno pojasnjeval Slivovka, „temveč za prebivalce. Kup lenuhov, da kar smrde. Toda ostanite mirni, grem strest volarja. Počakajte samo minuto...“

Lady je čakala eno minuto in za to še dolgo vrsto naslednjih minut. Ko se jih je nabralo že več kot za četrto ure in ni bilo od nobene strani nikogar na izpregled, je začela klicati. Toda to je zaleгло prav toliko, kot če bi bila molčala.

Tako je pač čakala še naprej v svojem avtomobilu sredi ceste. Seneni voz je stal še vedno preko poti in vola sta se mirno pasla naprej, a ne volarja in ne finega mehanika ni bilo od nikoder.

„To je že preneumno!“ je besnela lady in se spozabila končno tako daleč, da je začela celo preklinjati.

Prvi četrti ure se je pridružila še druga. Tedaj je izgubila lady poslednjo kapljo potrpežljivosti in mirnosti. Morda so to nesrečno Slivovko še kje ubili, ker se nikakor ne vrne? Lady je jezno odprla vrata svojega avtomobila in planila iskat šoferja.

Ni ji bilo treba hoditi predaleč? Kvečjemu dobrih sto korakov proč so pred vrati dobrega Amerikanca Franka igrali vikar Kadilnik, pismonoša Klepetec, volar Razornik in kravji pastir Žvižgavec kot obsedeni že svojo tretjo ali četrto partijo. In fini mehanik Slivovka, ki je že davno pozabil na seneni voz, na svoj avtomobil in na lady, Slivovka sam čistokrvni Bask in zato seveda tudi strasten igralec žoge, je kot kak natak veselo plesal okoli velikih vrat in na ves glas prešteval dobljene ali izgubljene točke, pri tem pa kakor morda njegovi predniki že pred tisoč leti, prepeval:

„Kar pogledjte, kaj je v naših krajih žoga...“

Prevedel F. Erjavec

Pogumna in nesebična deveterica je po dolgem in temeljitem premišljevanju ustanovila lovsko družbo, jo krstila „Nedeljsko bratovščino“ in kupila zaloskalski lov za nekaj sto kron.

Pravi člani te ugledne bratovščine so bili po abecedi gospodje oziroma bratje: veleposestnik Bibolaz, pekovski mojster Hahalin, gostilničar Kašoliznik, mesar Klobasar, čevljar Migomig, trgovec Pipopuh, upokojeni profesor Plešoprask, brivec Pušoljub, krojaček Zgaga. Častnih, podpornih, dopisujočih ali tudi drugačnih članov pa ni imela „Nedeljska bratovščina“ nobenih.

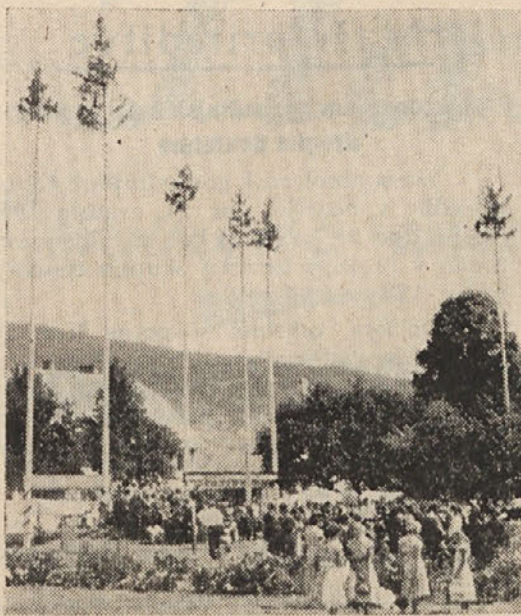
Načeloval ji je dični brat Bibolaz, jako zastaven in častljiv mož. K sejam je hodil vedno v črni salonski obleki in z veličastnim cilindrom (kalibra 69). Podedoval je oboje od rajnega bratranca, ki je bil svoje dni višji uradnik in svetnik na Dunaju. Veselilo je Bibolaza vselej, kadar je mogel podedovano opravo zračiti, zlasti na sejah odlične „Nedeljske bratovščine“. Čemu pa bi mu bila ta elegantna praznična črna oprava tukaj na kmetih, v Zali skali, kjer po več let zaporedoma ni bilo nobenega pogreba ali druge veselice in zabave? Oblagodarjen pa je bil gospod Bibolaz, tudi sicer dokaj čeden gospod, z eno najlepših kulturnih pleš jugoslovanskih dežel: po mnenju zaloskalskih lovcev bi bil z njo zadovoljen vsak ministrski predsednik. Bila je celo večja od Plešopraskove, dasi je bil ta mož hudo učen. Bibolazov golovec je delal čast ne le Bibolazu samemu in njegovi žlahti, ampak vsem Zaloskalcem, zlasti ob procesijah.

Načelnikov namestnik je bil dolgi in suhi trgovec Pipopuh. Služil je bil tri leta pri vojaki; posloval je bil sicer večinoma v bataljonski pisarnici, vendar je znal dobro streljati. Na lov je hodil previdni mož kar z dvema puškama kakor svoje dni Daudetov slavni Tartarin de Tarascon, eden največjih lovcev vseh časov in narodov.

Tajnikoval je upokojeni profesor Plešoprask, ki je zastopal v „Nedeljski bratovščini“ svojo teorijo in lovsko slovstvo. Kadar se je izprehajal z dežnikom na rami po obširnem praznem lovišču „Nedeljske bratovščine“, tedaj je skoraj neprenehoma mrmral citate iz najboljših lovskih spisov ali pa vsaj polglasno ponavljal latinska imena zverjadi.

(Dalje prihodnjič)

Nove maše na Koroškem

Kar 17 mogočnih mlajev pozdravlja novomašnika

O Libučah...

V idiličnem koticu Senčnega kraja se med zelenjem sadnega drevja in mogočnih smrek belí Skukov dom. Lepo je postavljen v hribček in se ponuja sončnim žarkom, kakor sončna roža, do sončnega zahoda. Iz „gangča“ pod streho imaš najlepši razgled v venec temnih smrekovih gozdov, za katerimi se v svetlejših barvah odraža vsa lepota naše Pece.

Iz tega doma je izšel naš novomašnik, Skukov Anzej. Tih in skromen je z uspehom končal študij, tih in skromen je stopil dne 12. julija pred številno množico domačinov, ki ga je hrepeneče čakala, da ga pozdravi.

Lepo je bil pripravljen kraj sprejema ob pokopališču v Libučah. Številni slavo-ki in mlaji ter grmenje topičev so ga prvi pozdravili. Stali so kot častne straže ob vernem ljudstvu, ki časti svoje duhovnike. Veličasten je trenutek, ko se oči množice zarejo v novodošlega poslanca božjega. Srca zastanejo ob prvem vzkliku: „Pozdravljen, ki prihajaš v imenu Gospodovem“, da nam bož z živim idealizmom kazal pot k višjim ciljem v verskem in kulturnem življenju. Tak dogodek ostane ljudstvu v živem spominu. Šumeli so mlaji in ljudska radost. Godba na pihala je povzdignila slovesnost trenutka. Cerkveni zbor je zapeval „Novomašnik, bod' pozdravljen“. Deklice so novomašniku z deklamacijami podajale kite cvetja, da naj ga v duhovskem stanu spremlja kot simbol radosti, trpljenja in zmage. Zvrstili so se pozdravi zastopnikov moži in žena, fantov in deklet in pozdrav g. župana Kristana. G. dekan pa so vse povezali v skupno dobrodošlico pliberške fare.

Bogato ovenčana in razsvetljena libuška cerkev je nato sprejela novomašnika s spremljevalci in vernike, kjer se je večer končal z blagoslovom, petimi litanijami in pridigo, kot zaključek tridnevne, katero so opravljali č. g. župnik Srienec. (Bog jim plačaj trud in skrb, za duše vernikov libuške podružnice in vse okolice!)

Ganljivo je bilo slovo od doma v nedeljo zjutraj. Številna množica sorodnikov, znancev in sosedov z izbranimi gosti je bila pripravljena, da pospremi novomašnika pred božji oltar v Libučah. Krepko je zapeval moški zbor.

Poslavljajoči se sin je z roditeljskima stopil na prag. Deklica je v četrtem verzu pesmi povedala:

Zdaj še pobožno pokriža te mati,
oče poda ti še svoj blagoslov,
pojdi, le pojdi k oltarju, sin zlati,
prinesi pa mnogokrat srečo domov!
Nevestica je podala križ z besedami:
Križ podajam ti v roke —
znamenje vere, zmage je!
Kadar črni ti oblaki
čelo zatemne
in pod težo dneva se ustavijo koraki,
naj v križ se ti pogled upre,
da v njem moči zajame
ti duhovniško srce!

zahvalno pesmijo. Spored slavnostnih dni je spretno vodil camar, g. Omelko. Opravljajal je veliko, naporno delo, pa ga je izvrstno dokončal, vsa čast mu in lepa hvala.

Še stojijo mlaji, in ni prišlo nikomur na misel, da bi jih podiral. Stojijo, v pozdrav novomašniku in v čast vam, vrli fantje, ki ste jih z žrtvami postavili. Stojijo ponosno, vam, fantje in moške v spodbudo, da boste v svojih domovih stali kot „slavoloki“ vzravnani, a domači in preprosti, v sončnih in viharjih dneh.

In pokanje topičev, ki je spremljalo novomašnika, nam še brni v ušesih; ljudstvo in obredi vseh slovesnih dni, ki so tako

povečali prazničnost nove maše — vse to nam je še pred očmi. Hvala strelcem za to svojevrstno muziko, ki je naznanjala radost in mir, nikakor pa razdor in prepir.

Hvala muzikantom, ki so s svojimi zvoki ovijali vsa dejanja s posebno toplo barvo.

In č. g. Mihelič, in vaš zbor, nikakor ne pozabimo vaše požrtvovalnosti, saj ste dali vsej slovesnosti nadnaravni ton.

Kako bi se zahvalili gospodom bratom Glavar, ki so z izdatnimi sredstvi pomagali s prevozom in postavljanjem mlajev? Bog vam povrni s svojim blagoslovom!

Č.č. sestre kuharice in učenke strežnice, v zahvalo za ljubeznivo skrb in strežbo naj vam vsem Bog požegna vse vase delo!

In dekleta, ki ste z venci in šopki krasile hišo božjo, slavo-loke, mlaje in daritveni oltar, da smo gledali vse dogodke s nadnaravnimi očmi: Bog ovenčaj vašo zemsko pota s cvetjem čednosti in prave sreče!

Vam, bele deklice, hvala vam za pojoče besede, ki so nas vodile v lepoto pesniškega sveta, pokazale ste, da vam domača govori- ca ubrano in gladko teče, da nosite v sebi talente, ki jih ne smete pokopati.

In velika hvala Bogu, da nam je naredil ta lepi dan, ki ga bo nosil v spominu vsak hvaležen in veren kristjan.

Novomašniku se zahvalimo za vse doživljeno z iskreno željo, da bi bil po božji milosti srečen!

Na libuškem polju, pod vedrim nebom je Skukov Anzej zapeval prvo sveto mašo... (Foto: V. Zaletelj)

...in o Št. Lenartu pri 7 studeneh

Št. Lenartska fara pod Dobračem je doživela svoj praznik. Č. g. p. Jožef Mikl OFM je daroval svojo prvo sveto mašo. Misel hiti nazaj v preteklost. V oznanilni knjigi od leta 1885 je zapisano „Četrtek bojo častvredni gosp. Franc Treiber od premilost. knezoškofa v mešnika posvečeni, ki bojo prihodnjo nedeljo dones 8 dni svojo novo sveto mešo peli.“

P. Jožef Mikl je domačin, ki je študiral na Dunaju, pa je tam presedlal iz tehnike v bogoslovje in v samostan.

V soboto 5. julija smo ga prav slovesno sprejeli. Kolona avtomobilov je šla v Beljak po njega in njegove dunajske goste iz samostana in druge. Domača vas, Ločilo, ga je počakala pred domačo hišo, ki je bila vsa ovenčana. Stari Pajevc je ganjen pozdravil č. g. novomašnika in stari sosed Matej pa je izrekel dobrodošlico dunajskim gostom. Topiči so pokali, mlaji so nosili znamenja mašniške skrivnosti.

Na večer pa se je zbrala farna družina pred farno cerkvijo, da so tudi druge vasi mogle pokazati svoje veselje nad domačim sinom duhovnikom. Pevci, pod vodstvom domačega organista Lojzija, so za pozdrav zapeli zmeraj lepo „Novomašnik, bod' pozdravljen“. „Kito cvetja“ mu je dala mala Irmi, Silvija, Margit in Gerlinde pa so mu želela vse dobro. Devetletni Aleksander pa je pocukal novomašnika za pas in rožni venec, najljubši otroški pozdrav. Tildi in Hanca sta mu povedali naučene verze, Bernard pa je skupno s skupino deklet deklamiral pesem našega domačega pesnika č. g. Antona:

Za svidenje danes,
na dan tvoje slave,
pozdravlja te cesta,
ki te je v daljave
pred leti
je v mesto odvedla —

(Nadaljevanje na 6. strani)

Ljudstvo iz Želinj in okolice je prihitelo na prvo sveto daritev domačina č. g. Leopolda Kassla.

(Foto: Lipuš)

Podobe iz Želinj

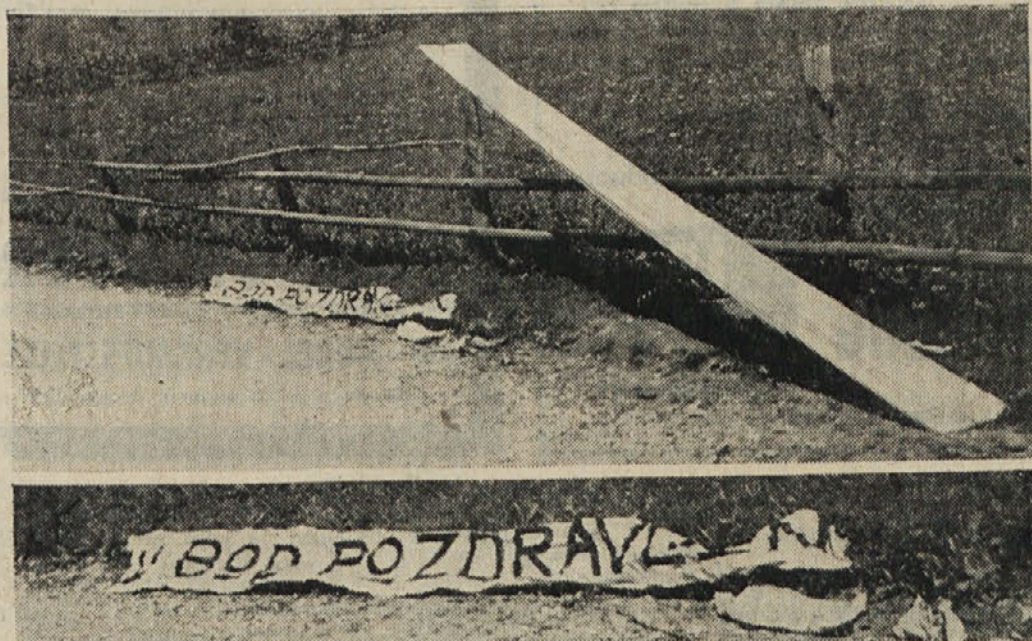
V zvezi z našim poročilom o novi maši v Želinjah se dostavljamo, da je pri pevskem zboru sodelovalo kar petdeset pevcev in sicer pevci iz Želinj, Suhe in Obirskega. Vsem gre v enaki meri zasluga, da je bila prav ta nova maša obdarjena s tako ubranim petjem, ki je uso slovesnost še posebej povzdignilo. Požrtvovalni pevci so skozi več mesecev od daleč po težkem dnevnem delu prihajali na vaje, bodo gotovo to našo dopolnilo radi vzeli na znanje.

Kljub vandalskemu dejanju nekaterih posameznikov, ki so poroči podrli mlaje,

pa je prav nova maša pokazala, da je ljudstvo v ogromni večini z novomašnikom. Saj so bili želinjski fantje tisti, ki so postavili mlaje, domača dekleta so pletla vence in z rožami bogato okrasila oltar.

Domači deklamatorji in deklamatorke in nevestice so tako ob slovesu od novomašnikovega doma, pri sprejemu pred oltarjem, pa tudi popoldne v Št. Rupertu, dokazali, da je domača fara eno s svojim novomašnikom.

In končno, množica ljudstva je s svojo prisotnostjo na novi maši pokazala svoje pravo mišljenje.

Belega dne so se bali „nezmani“ zlikovci, ki so podrli mlaje in napise v Želinjah. Ljudje jih niso videli, a videl jih je Bog.

...in v Št. Lenartu

(Nadaljevanje s 5. strani)

Pozdravlja te hiša domača
z vsem, kar ti hrani
ta rodna palača.
Pozdravlja travnik in njiva
in potok ločilski —
Pozdravlja te vas — domovina —
Ločilo,
kjer spregovoril si prvič
prav milo: Mama in ata —
z domačim naglasom —
Pozdravlja te fara
s cerkvijo farno, —
kjer si prvo prejel obhajilo.

Oj cesta —
Oj, hiša očetna —
Oj, travnik, njiva, potok, —
Oj, raj moj, ločilski —
Oj, vas moja Ločilo, —
Oj, moja župnija Št. Lenart —
Oj, cerkev župnijska —

Oj, glejte — vaš rodni otrok
prihaja,
da se z vami zahvali
za milost,
ki nam jo je izkazal
dobrotljivi Bog.

Belo, rdeče, plavo oblečene deklice

Dekleta pa so bila oblečena v belo in rdečkasto in modro in so predstavljale 15 skrivnosti rožnega venca, „živega rožnega venca“, ki je razširjen po fari. Ta molitvena skupnost mu je darovala knjigo „Missarum solemnium“ (Slavje sv. maše). Majerčev oče pa mu je izročil pozdrave faranov. Domači dušni pastir pa mu je pokazal podobico zadnje nove maše pred 73 leti. Fara, ki ne rodi duhovniških poklicev, je kakor drevo brez sadov. Pa za Št. Lenart ne velja več ta beseda. Živi rožni venec je že izprosil nekaj duhovniških poklicev. Slovesno so zadonele litanije Matere božje v okusno okrašeni farni cerkvi.

Nedeljsko jutro je bilo svečano, polno razigranega sonca. Procesija z Brnce z zastavo je prišla na Ločilo, da se priključi vsem drugim, ki so se zbirali pred očetno hišo. Policija je morala vzdrževati red na državni cesti. — Slovo od doma je ganljivo, ob strani stoji sestra v redovniški obleki, ki bo posvetila svoje življenje misijonskemu delu, družica Lamprechtova Ilse in

Pri nas na Koroškem

Anica in mala Gabrijela in še dunajski ministrant, vsi so še povedali svoje in dali šopke, da bi bila pot do oltarja srečna. — Križ in krona in vedno poslavljanje od doma so bile misli za na pot proti farni cerkvi. Še pot so poravnali občinski delavci.

Pri fari pa nas je čakal oltar z Marijo Pomočnico kristjanov od sedmih studentov, s tabernakljem iz Podkloštra, z oltarnim kamnom od Rogajev, z odrom iz Zmotič, z zvočnikom iz Beljaka, vse za novo mašo. Pevci, pod vodstvom č. g. prof. Miheliča, ki je prišel kajkrat iz daljnega Pliberka, so podali dokaj izpiljeno latinsko mašo. Vmes pa je pelo ljudstvo navdušeno in disciplinirano. Prostor sam pa je bil krasen, zaokrožen, skoraj ves v senci, vkleknjen med šolo in sosedov skedenj. Slavno pozorišče večne golgotne krvave igre Kristusove smrti na križu. Velikanski oreh pa je varoval oltar

pred pekočim soncem in dajal senco številnim vernikom.

Slavnostna pridigarja preč. g. pater provincial Volbank Klein iz Dunaja, in č. g. Andrej Karicelj, župnik v Št. Jakobu, sta slikala duhovništvo, prvi kot poslanstvo od Boga in drugi pa v odnosih do ljudstva.

Po maši je delil novomašnik blagoslov. Velika dvorana Kerschbaumerjeve gostilne v Radni vasi pa je sprejela številne goste k bogati pojedini, ki so jo pripravili starši svojemu sinu. Pevci pa so prepevali domače pesmi tja do večera, ko se je nebo spet zjasnilo, da smo mogli končati ta prelepi dan v farni cerkvi s petimi litanijami Srca Jezusovega.

Upamo, da bo mogla šentlenarška fara v bodočih letih še pripraviti svojim študentom, ki se pripravljajo na duhovniški poklic, lepe praznike novih maš.

To so pogumni in požrtvovalni libuški „streljci“, ki so pri novi maši tako krepko streljali, da je pokalo kot na fronti. Toda pri tem ni bilo ne mrtvih in ne ranjenih, kajti pokali so v slavo božjo in v veselje našega ljudstva, ki se je radovalo, da je k oltarju božjemu zopet pristopil njegov sin in obnovil Jezusovo nekrvavo žrtev za odrešenje nas vseh.

Foto: V. Zaletel

Dve sliki iz istega kraja

Pred očmi imamo sliki. Prva kaže ponesrečeni šolski štrajk, s katerim so tudi nekateri pri nas hoteli posnemati pliberške purgarje. Deklica hiti v šolo in potem koj zopet nazaj domov. Nesla je list, tiskovino, katero je naredil g. nadučitelj in se podpisal. — List nosi vprašanje, zakaj šolarika Minka ne pride v šolo. „Kaj pa so mati napisali?“ — je bila deklica medpotoma od znanke vprašana. „Da se bom samo nemško učila!“ je bil njen odgovor in oči so se otroku zasvetile. To je prvi prizor na sliki. Drugi prizor se pa je odigral takole: Fant iz pliberške glavne šole stoji na poti pred šolo in slovesno naznanja: Šole ni! Šolarji veseli, da šole ni, odidejo nazaj domov. Starši seveda ne vedo prav, kaj se dogaja. — Mirica, ki je več let tičala v enem razredu, je s ponosom pripovedovala, da „štrajka“. Nočem se slovensko učiti, ker je „svoveju skurnu“. Vprašana je bila, kaj da je ona, ker nemško ne zna, slovensko noče, pa ni nič odgovorila. No, gotovo je iz „kake španske vasi“! Nekateri drugi šolarji bezlajajo po cesti in se veselijo svobode. Štrajk je zanje nekaj edinstvenega. Imajo za teden dni daljše počitnice. V neki novi hiši je mati hčerko pretepla, ker ji je v času štrajka ušla v šolo. Drugi otroci pa da se mu je v šoli povedalo: „Morgen ist es nicht muß in die Schule zu kommen.“ Neka mati pripoveduje: Svojo Micko sem morala z silo spraviti nazaj v šolo. Medpotoma jo je namreč ustavil šolar, češ, „ne hodi v šolo, je ni!“ — „Ne bo se več treba slovensko učiti“ — so se veselili leni in malomarni otroci.

Kako pa izgleda tam, kjer pride tujec in toliko velja, kolikor zna? Morda se boji jo pliberških purgarjev, katerim slovenščina ne gre v trde butice? Mislimo, da je glavni vzrok nevednost, grdo sovraštvo do maternega jezika, strahopetnost in večina še morda vedno v duhu gleda napise, ki

so bili v hudih časih prilepljeni na hiše, zidove, hlevska vrata, na debela in plotove: „Kärntner, sprich deutsch!“ Videti je, da se jim je ta stavek zajedel v meso in kri. Pozabili pa so na grozodejstva nacistične nadutosti.

Štrajk je kljub temu propadel, ker je pri večini staršev zmagala pamet. Za jesen pa napovedujejo nov štrajk, prav ob začetku šolskega leta. Pa zdi se nam, da bodo takrat zopet pametni zmagali, pa še mnogo bolj očitno!

Naš opazovalec nam sedaj opiše drugo sliko:

V Libučah kar miglja mladine. Krampe vihtijo, lopate ropotajo, sveže izkopani rovi zijajo. Konjički in traktorji vozijo iz gozdov krasne, visoke mlaje. Kmalu nato stojijo pokoncu ravni kot sveče. Kar 17 jih je, lepo ovenčanih. Pa s kakim navdušenjem in ponosom vršijo to težko delo naši mladenci in moške. In dekleta spletajo vence in venčke večer za večerom v pozne noči. Deklice zbiraajo zelenje po gozdovih in cvetje po vrtovih, za okras cerkve in oltarjev. Vaščani snažijo stanovanja in hiše, dvorišča in ceste. Pokopališče je vse v cvetju. In to v času cvetoče lipe, ki je s svojim vonjem po svoje dajala pobudo za prelepo delo, za primicijo Skukovega Anzeja. Kako ljubezen podžiga delo mladih rok! Vse v spoštovanju do duhovnika. Vse se vrši v lepi vaški vzajemnosti, v ponosu, da je rojak, preprosti kmečki fant, njihov vrstnik postal duhovnik božji. Pomenki mladine so pristrčni, prijateljski in šegavi v domači besedi. Nikomur ne pride na misel, da bi delal nered in zgago ne z besedo ne z dejanjem.

Tu jasno vidimo, kaj je prava skupnost ljudstva, ki se med seboj spoštuje, kjer je sosed z žrtvami pripravljen pomagati so-

sedu. V taki vasi vlada mir. Bog deli svoj blagoslov.

Kako pa zgleda tam, kjer pride tujec in zaseje s svojimi idejami in hujskanjem ljujko v vas? Pričakovali bi, da pride iz mesta k nam nekaj kulture. S štrajki in drugimi gonjani pa razdirajo s težavo upostavljeni red. S šolskimi štrajki se naša mladina kvari, ker jo navajate k nepokorščini. To naj pomnijo moške, ki so odgovorni za izvrševanje postav in reda v šoli!

Poljedelski stroji, motorne kosilnice, stroji za setev, stroji za trošenje umetnih gnojil, grablje, obračalci za seno, Heuma-Sonnenrad-Universalmaschine, traktorji z vsemi nadomestnimi deli. Vse to vam dobavlja trdka

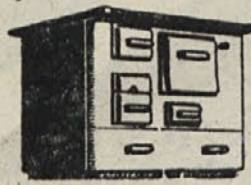
JOHAN LOMŠEK

Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBSČINE
dobite najugodnejše pri

HANS WERNIG

Kagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

Sončna očala - Sonnenbrillen

OPTIKER SEKERKA
KLAGENFURT, 10. OKTOBER-STK.

Vsa sadna drevesca — jabolčna do 20% cenejša kot drugod — vam dostavi domača drevesnica ing. Marko Polzer, pd. Vazar, p. St. Veit i. Jauntal.

UGODNA PRILOZNOST

Stavbišče 1.000 m², z dogotovljeno

kletjo, s potrebnim lesom za ostreže in izdelanimi durniki in okni, se vsled preselitve ugodno proda. Pojasnila daje Aleks. Potočnik, Zvabek 17 p. Pliberk, odnosno lastnik: Herman Lampl, St. Paul 106, Lavanttal.

Naše prireditve

Absolventkam gospodinjskih šol in vsem drugim dekletom

Zveza absolventk gospodinjskih šol bo priredila v nedeljo, dne 24. avgusta 1958 (in ne dne 31. avgusta, kot je bilo naznanjeno v prejšnji številki) skupno romanje na sv. Višarje.

Dekleta, oskrbite si potne liste ali kak drug dokument. Prijavite se čim prej v gospod. šoli v Št. Rupertu ali Št. Jakobu, da bo moč pravočasno urediti vse potrebno glede avtobusa in prenočišča.

Pohitite s prijavi!

Odbor zveze absolventk.

Blagoslovitev treh novih zvonov pri Božjem grobu (na Homcu) pri Pliberku

v nedeljo, dne 3. avgusta 1958.

S P O R E D :

Sobota, 2. avgusta zvečer ob pol 8. uri rožni venec in sv. blagoslov, priložnost za sv. spoved. — Razsvetljava cerkve.

Nedelja, 3. avgusta ob 9. uri peta sv. maša, nato pridiga in blagoslov zvonov, za tem še več sv. maš.

Romarji in čistilci Božjega groba, pridite vsi na to izredno slovesnost, ko bo ta mogočna romarska cerkev imela zopet štiri lepe zvonove, kot pred prvo svetovno vojno. Torej pridite vsi od blizu in od daleč.

O d b o r

Pranganje pri Kapelici v Podgorjah

V soboto, na god sv. Ane, 26. julija 1958 je pri Kapelici v Podgorjah sveta maša ob 8. in 9. uri.

V nedeljo, dne 27. julija je pri Kapelici sveta maša ob 9. uri in po maši pranganje. Romarji prisrčno vabljeni!

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 27. 7.: 7.30 Duhovni nagovor. 7.35 S pesmijo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 28. 7.: 14.00 Poročila, objave, pregled. — Veseli zvoki. 18.40 Za našo vas. — TOREK, 29. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Rdeče, rumeno, zeleno. (Za motorizirane poslušalce). — SREDA, 30. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 31. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Morda vas bo zanimalo: Nekaj o vsemirju. (I). PETEK, 1. 8.: 14.00 Poročila, objave. — Iz domačih gajev: Koroški pevci pred mikrofonom. — SOBOTA, 2. 8.: 9.00 Od pesmi do pesmi od srca do srca. 18.15 Kadar Zila noj Drava nazaj potače...

Oglašuj v našem listu!

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 3.900
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:
Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen;
Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen
„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLAGENFURT / THEATERGASSE 4

SW - MÖBEL - VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!